

Lauri J. S. Kaira

Herrojen huvista koko kansan iloksi Purjehdusurheilun organisoituminen vuosina 1856–1961 (ref.)

Vapaa-ajan purjehdusta ja siihen läheisesti liittyvää kilpapurjehdusta on pidetty rikkaiden harrastuksena. Vaikka purjehdusta voidaan nykyisin pitää ”jokamiehen” lajina, joka on kaikkien harrastettavissa yhteiskuntaluokkaan katsomatta, lajiin liittyy voimakas assosiaatio kalliina ja aikaa vievänä ajankuluna. Maine ja mielikuvat johtuvat pitkälti purjehdusurheilun menneisyydestä ja on totta, että lajia harjoitettiin Suomessa ensimmäiset 50 vuotta lähinnä vain ylemmän omistavan luokan parissa. Mielikuviiin on vaikuttanut myös lajin alkuperä 1600-luvulta kuninkaiden ja ylimystön vapaa-ajan hupina. Purjehdusta ovat harrastaneet niin Englannin, Hollannin, Norjan, Tanskan kuin Ruotsin kuninkaas ja Saksan Keisari Wilhelm II. Venäjän tsaari Pietari Suuri tunnettiin suurena purjehduksen ystävänä ja hän perusti niin kutsutun Nevan eskaaderin, jota voidaan pitää modernien pursiseurojen esimuotona.

On selvää, että purjehdusta ei voi edelleenkaan pitää massaurheiluna, vaikka yhä useammat pääsevät nauttimaan lajista ja sen tuomasta viehättyksestä kustannusten pienentyessä entisestään. Lajin kehityksen viimeiset 150 vuotta ovat kuitenkin osoittaneet, että purjehdus on levinnyt

kaikkiin yhteiskuntaluokkiin. Siinä missä kilpapurjehdusta voidaan tutkia veneiden kehityksen ja maailmansotien aiheuttaman murroksen kautta, purjehdusta voi urheiluna tarkastella myös organisoitumisen näkökulmasta ja jäljittää purjehduksen juurtumista Suomeen sekä leviämistä koko kansan vapaa-ajan toiminnaksi.

Tarkastelen tässä artikkelissa, miten vapaa-ajan purjehdus organisoitui vuosien 1856 ja 1961 välillä. Ensimmäiseksi otan selvää, miten ensimmäiset pursiseurat saivat alkunsa ja mitkä olivat taustalla vaikuttaneet tekijät. Toiseksi kiinnitän huomiota 1800- ja 1900-lukujen taitteessa tapahtuneeseen murrokseen lajin sisällä. Viimeiseksi tarkastelen, miten laji levisi työväenluokkaan ja miksi työväenpurjehtijat eivät haastaneet niin kutsuttuja porvarillisia seuroja sinisillä kilpakentillä ennen toisen maailmansodan jälkeistä aikaa.

Meri, luonto ja kilpailu

Purjehdus harrastuksena saapui Suomeen vähitellen 1850-luvulta lähtien ja osui yhteen merenkulun ammattimaistumisen kanssa. Kauppahuoneiden vesat lähtivät aikanaan sukunsa varustamille laivoille harjoittelemaan ja hankkimaan tietoa merenkulusta, mutta tarpeiden ja liiketalouden muuttuessa merille suuntautuneet opintomatkat vähenivät.¹ Kiinnostus merielämään säilyi tämänkin jälkeen. Lähteisiin on jäänyt viitteitä ulkomaille suuntautuneista matkoista. Jopa porvariston naisväki saattoi lähteä vanhempiensa tai puolisonsa luvalla huvittelumatkalle merta edemäs.² Mallia ensimmäisiin pursiseuroihin haettiin Englannista, Ruotsista ja Venäjältä.³

Samoihin aikoihin käynnissä oli vapaa-ajan viettoon liittyvä murros, jonka seurauksena suomalaisten kaupunkien Turun, Helsingin, Viipurin, Tampereen, Oulun, Vaasan, Pietarsaaren ja Porin ympärille oli 1800-luvun loppuun mennessä muodostunut varakkaan säätyläistön kesänvietto- ja huvila-alueita. Kesäparatiisien ympärille muodostui sosiaalista toimintaa, jonka ilmentyminä varhaisia pursiseuroja voidaan pitää. Seurojen tukikohdat sijaitsivat usein keskeisillä paikoilla, jonne oli helppo mennä.⁴

On selvää, että vapaa-ajan huvipurjehdusta harrastettiin jo ennen lajin organisoitumista yhdistyksiksi. Suomen rosoinen rantaviiva ja tuhannet

saaret tarjosivat tähän hyvät mahdollisuudet. Ensimmäiset rekisteröidyt avonaiset huviveneet eivät juuri eronneet pitkään käytössä olleista saaristolaisveneistä, almogebâteista, joilla kalastusta ja yhteydenpitoa saariston ja mantereen välillä oli harjoitettu. Monet näistä veneistä olivat kuljettaneet omistajiaan kalastus-, metsästys- ja muille huviretkille saaristoon jo vuosia ennen yhdistystoiminnan alkua. Näistä ajoista on kuitenkin jäänyt vain satunnaisia viitteitä kirjeisiin sekä sanomalehtien mielipide- ja ilmoituspalstoille.⁵

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi ensimmäisten pursiseurojen perustamisen takaa voidaan löytää syitä, jotka kumpusivat lajista itsestään. Purjehtijat halusivat kehittää taitojaan sekä vaihtaa mielipiteitään purjehduksesta. On myös ilmeistä, että he halusivat lisätä lajin tunnettavuutta ja harrastajien määrää. Yhdistyminen helpotti toimintaa ja ensimmäisten pursiseurojen perustamisen motiivina onkin ollut yhteistoiminnan järjestäminen. Ennen kaikkea perimmäisenä syynä on toiminut kilpailujen organisoiminen sekä niiden sääntöjen määrittäminen. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii Airisto Segelsällskapin (ASS/1865) perustamiseen johtanut prosessi.

Purjehdustoimintaa Turun vesillä oli ollut pitkään. Saaristolaiset ja Turun porvarit olivat käyttäneet vesireittejä hyväkseen kaupungin perustamisesta lähtien. Vielä 1940-luvulla saaristolaisia purjehti Auran rannoille myymään meren antimia ja maataloustuotteita. Lukuisat purret lipuivat päivittäin Turun linnan ohi ja niiden joukossa näkyi yhä useammin myös kaupungin vakavaraisen porvariston edustajia matkalla kesähuviloilleen. Ruissaloon rakennettujen pitsihuviloiden rakentaminen 1850-luvulla lisäsi veneliikennettä ja purjeveneitä näkyi yhä enemmän Pikku-Pukin laitureilla ja pyhäisin purjehtimassa Kauppakarin läheisyydessä, Linnanaukolla sekä Airiston selällä.⁶

Ilmeisesti Nyländska Jaktklubbenin (NJK/1861) perustamisen innoittamana Nils Henrik Pinello, joka oli turkulaisen kulttuuritoiminnan keskeisiä henkilöitä, julkaisi elokuussa 1861 *Åbo Underrättelserissä* nimimerkillä Kapteeni Puff kirjoituksen, jossa hän ehdotti, että pääkaupungin esimerkin mukaisesti Turkuun tulisi perustaa purjehdusseura. Kirjoituksen liikkeelle panevana voimana oli ollut sunnuntainen näky, jossa valkopurjeet leikkivät keskenään Linnanaukolla, mitellen paremmuudetaan ilman sääntöjä tai muita velvollisuuksia.⁷

Nyländska Jaktklubben järjesti vuonna 1894 eskaaderipurjehduksen Tukholmaan, johon ottivat osaa maan suurimmat pursiseurat. Kuvassa alusten päälliköt lippuineen ja karttoineen Maarianhaminassa. (Airisto Segelsällskapin kuvakokoelmat)

Ei tiedetä, johtiko Kapteeni Puffin ehdotus tuolloin pidemmälle, mutta seuraavan vuoden heinäkuussa Airistolla järjestettiin yhteispurjehdus, jossa purjehtijat pääsivät vertailemaan taitojaan ja alustensa ominaisuuksia keskenään, vaikkei kyseessä ollutkaan varsinainen kilpailu. Purjehdukselle osallistui 16 venettä, mitä voidaan pitää suurena saavutuksena ajan mittapuun mukaan. Kolmannella kerralla järjestettiin lopulta kilpailu Viittakarilta Vepsään ja takaisin. Palkintoja ei kuitenkaan jaettu, koska turkulaisten veneet olivat sekalainen joukko, erikokoisia ja vaihtelevan mallisia veneitä. Varsinaiset kilpasäännötkin puuttuivat. Vaikka innostus oli ilmeisen kova, ei kilpapurjehdus johtanut purjehtijoiden organisoitumiseen tuolloin. Vasta vuoden 1865 heinäkuussa erään kilpailun jälkeen Turkuun perustettiin maan kolmas pursiseura, Airisto Segelsällskap.⁸

On todennäköistä, että myös Helsingissä, Porissa sekä muissa kaupungeissa on ollut edellä esitetyn kaltaista kilpailu- ja purjehdustoimintaa jo ennen lajin organisoitumista pursiseuroiksi. Maan ensimmäistä pursiseuraa Segelföreningen i Björneborgia (BFS/1856) perustettaessa ensimmäinen kokous määritteli pursiseuran tavoitteeksi hovin ja purjehdustaidon harjoittamisen sekä purren rakentamiseen liittyvän tiedon ja

käytännön taitojen levittämiseen merenkulun peruskäsitteistä.⁹ Oli selvää, että perustajilla oli jo jonkinlainen käsitys purjehtimisesta ja monet pursiseuran perustajista olivat tavalla tai toisella kytköksissä merivarustamiseen. Risto Ennekari on BFS:n 150-vuotis historiikissa esittänyt, että pieniä huvipursia oli ankkuroituna Porissa Rantakadun varrelle jo ennen Porin suurpaloa vuonna 1852.¹⁰

Haaveet vapaa-ajan käytöstä heijastuvat jo BFS:n sääntöjen ensimmäisissä sanoissa. Huvi ja hyöty löivät kättä keskenään. Pursiseuran ensimmäisinä vuosien toiminnassa korostuivat yhteispurjehdukset, joissa hyvä ruoka, jalot juomat ja mukavuus olivat ensi sijalla. Tästä huolimatta myös kisailunpoikanen nosti päätään Porissa, vaikka varsinaisia kilpailuja ei järjestetty ensimmäisinä vuosina. Veneen omistajat pyrkivät osoittamaan oman purjehdustaitonsa paremmuutta manöveeraamalla purtensa huippuvauhtiin yhteispurjehduksilla. Ensimmäinen purjehduskilpailu Porissa käytiin vasta vuonna 1868, yli kymmenen vuotta seuran perustamisen jälkeen.¹¹

Siinä missä Porilaisilla korostui huvi ja yhdessäolo merellä, NJK:n taustalta voidaan löytää tendenssi organisoida kilpailutoimintaa. Mallia seuran perustamiseen ja toimintaan haettiin Pietarin Keisarillisen Joki-pursiseurasta (1846). NJK:n lippu ja säännöt johdettiin keisarikunnan pääkaupungin pursiseuran malleista.¹² NJK:n suojelija oli itse keisari Nikolai II ja sen kunniajäsenenä oli suuriruhtinas Aleksei Aleksandrovitš Romanov, siis keisarin setä ja Aleksanteri III:n veli.¹³

NJK:n roolia suomalaisessa purjehduskulttuurissa voi pohtia *Friske Brvs* -lehden sivujen kautta. Vaikka ensimmäinen lehti ilmestyi vasta 1899, löytyy sen sivuilta viitteitä varhaisemmasta toiminnasta. Lehden käsitellessä kilpapurjehdusta kuvauksissa nousee NJK aina esiin. Se loi kansainväliset yhteydet niin emämaan Venäjän purjehdusseuroihin kuin Ruotsiin ja sitä kautta muihin merkittäviin purjehdusmaihin. NJK kehitti aktiivisesti purjehdusurheilua asettamalla uusia haasteita niin pokaalien kuin muiden palkintojen muodossa. Palkinnoista tunnetuin lienee Sinebrychoffin pokaali, joka on America's Cupin jälkeen yksi maailman vanhimmista edelleen kiertävistä kiertopalkinnoista vuodelta 1886. Pokaali vauhditti uusien kilpaveneiden rakentamista ja lajin leviämistä Suomessa. NJK pyrki kehittämään purjehdussääntöjä ja se esittelikin ensimmäisenä Suomessa yksityyppiluokan idean. NJK:n rooli edelläkävijänä korkeine suojelijoineen nosti sen purjehtijoiden edustajaksi Suomen suuriruhti-

naskunnassa ennen Suomen Purjehtijaliiton (SPL/1906) perustamista vuonna 1906.¹⁴

Kilpapurjehdus vakiintui seurojen keskeiseksi toimintamuodoksi ja yhteistyökanavaksi ennen ensimmäistä maailmansotaa. NJK:n ja ASS:n yhteistyö alkoi jo vuonna 1871 Älgöissä, Tammisaarella, jossa järjestettiin yhteistyönä ensimmäinen suomalaisten pursiseurojen kilpailuregatta.¹⁵ Yhteistyö jatkui alueella monen vuoden ajan ja tapaamisia voidaan pitää myöhemmin suuren suosion saaneen Hangon regatan edeltäjänä.¹⁶

Vielä 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla veneet olivat varsin suuria ja kilpaileminen oli harvojen etuoikeus. Ennen ensimmäistä maailmansotaa keskeisimmistä purjehduspalkinnosta mittelivät lähinnä keskenään Suomen vanhimmat seurat Nyländska Jaktklubben, Airisto Segelsällskap ja Wiborgs Läns Segelförening (WSL/1873). Yhteistyösuhdetta voi kuvailla erityisen lämpimäksi ja kiinteäksi, lähes veljelliseksi. Helsingin, Airiston, Hangon ja Suomenvedenpohjan kilparatojen lisäksi purjehdusseurat kävivät mittelemässä yhdessä voimiaan Pietarissa ja Tukholmassa saakka paikallisia seuroja vastaan.¹⁷ Kilpailusta huolimatta myös matkapurjehdus oli verrattain suosittua niiden keskuudessa, jotka pystyivät purjeveeneen varustamaan.¹⁸

Uusiin yhteiskuntaluokkiin

Varhaisilla purjehdusseuroilla oli valtiovallan näkökulmasta kaksoisrooli, joka kävi ilmi niiden toiminnassa. Toisaalta ne edustivat uudentyyppistä liikuntaharrastusta ja vapaa-ajan viettoa, mutta toisaalta niillä oli suora yhteys viranomaisiin statuksensa vuoksi. Ensimmäisillä kolmella pursiseuralla BFS:llä, NJK:lla ja ASS:lla oli erikoisasema, jossa ne nauttivat tietyistä tulli- ynnä muista vapauksista, joiden avulla ne pystyivät purjehtimaan Itämeren ympäristössä vaivattomasti. Vastaavasti esivalta katsoi, että veneiden omistajien oli tarvittaessa ilmoitauduttava laivastopalvelukseen. Pursiseurat olivat osa Venäjän laivastoa ja niiden voidaan katsoa omanneen myös välitysorganisaation piirteitä. Seurat kontrolloivat harrastusta ja säätelivät kuka oli sopiva kuulumaan niihin. Näin seurat toimivat epävirallisena valvojina valtiovallan ja kansalaisten välillä. Toi-

saalta niiden jäsenyys oli kunnia-asia. Se osoitettiin näkyvästi niin pu-
keutumisella kuin kodin seinälle ripustettavilla koristeellisilla jäsenyysto-
distuksilla.¹⁹ Siinä missä muualla Euroopassa voimisteluun ja liikuntaan
manifestoitui yhteiskunnallinen liike 1800-luvun puolessavälissä, ei vas-
taavaa voida liittää Suomessa syntyneeseen urheiluharrastukseen ennen
vuosisadan loppua, jolloin Venäjän politiikassa tapahtui muutos. Sää-
tyläisurheilu, johon purjehduksen voi vielä alkuaikoina lukea, muistutti
huomattavasti englantilaista herrasmiesurheilua 1880-luvulle saakka.²⁰

Yhteiskunnan kehitys saavutti kuitenkin 1890-luvulla kehitysvaiheen,
joka vaikutti kaikkiin yhteiskunnan osa-alueisiin, myös urheiluun. Ylei-
nen elintaso nousi, mikä osaltaan heijastui suuriruhtinaskunnan tilaan.
Yhä useammalla henkilöllä oli varaa harrastaa. Samanaikaisesti tapah-
tunut joukkojärjestäytymisen ja työväenkysymyksen aktivoituminen
vauhdittivat yhdistystoiminnan kasvua. Yrjö Kaukiainen on esittänyt,
että kun jokapäiväisestä leivästä ei enää ollut huolta, pystyttiin kiinnit-
tämään huomiota myös aineettomampiin arvoihin. Vaurastuminen oli
tuntuvinta suurimmissa kaupungeissa ja teollisuuspaikkakunnilla. Tämä
näkyi erityisesti keskiluokassa, mutta myös työväestö pääsi nauttimaan
kehittyvästä yhteiskunnasta.²¹

Suomeen perustettiin uusia pursiseuroja vuosisadan lopussa kiihty-
vällä tahdilla. Ensimmäinen suuri nousu ajoittuu 1880-luvulta 1910-lu-
vulle. Vielä vuoden 1880 alussa maassamme oli viisi pursiseuraa, mut-
ta jo saman vuosikymmenen kuluessa niitä perustettiin yhdeksän lisää.
1890-luvulla seuroja perustettiin saman verran. Vuosina 1900–1910 seu-
roja perustettiin yksitoista ja ensimmäisen maailmansodan alkaessa niitä
oli noin 40 koko maassa. Kaskista ja Torniota lukuun ottamatta kaikis-
sa rannikkokaupungeissa oli omansa, Helsingissä ja Turussa useampia.
Pursiseuroja oli perustettu myös sisämaahan sekä rannikkopitäjiin kuten
Nauvoon, Paraisille sekä Terijoelle.²²

Yhteiskunnan muutos heijastui lajiin myös muuten kuin seurojen
määrän kasvuna. Laji sai kannatusta myös suomenkielisten piirissä, mikä
näkyi suomenkielisten pursiseurojen perustamisaaltona 1900-luvun alus-
ta jatkuen aina 1920-luvulle saakka. Tämän lisäksi eräiden vanhempien
seurojen kokouskieli vaihtui kaksikieliseksi tai niistä tuli kokonaan suo-
menkielisiä. Laji sai uutta verta myös vaurastuvasta ruotsinkielisestä kes-
kiluokasta ja se levisi työväenluokan pariin suurimmissa kaupungeissa.²³

Aate- ja luokkataustan ympärille rakentuneet seurat olivat kapinaa valitsevaa järjestelmää vastaan, jossa vapaa-ajan purjehdus oli vain yläluokan, siis aatelisten, vanhojen rahasukujen ja tehtaanomistajien yksinoikeus. Esimerkiksi turkulaisten Åbo Segelklubbin (ÅSK/1896), Turun Työväen Pursiseuran (TTPS/1896) ja Turun Pursiseuran (Pursiseura Maininki/TPS/1906) perustamisajankohdilla on selvä yhtymäkohta yhteiskunnallisen muutoksen vuosiin. ÅSK ja TTPS perustettiin punaisena lakkovuotena 1896 ja TPS perustettiin vuoden 1905 suurlakon jälkimainingeissa alkuvuodesta 1906. Seppo Hentilä onkin esittänyt, että yhteiskunnallisella kehitymisellä ja luokkaristiriitojen kärjistymisellä oli suora korrelaatio urheilukentän organisoitumiseen Suomessa.²⁴

Turku ei ollut ainoa kaupunki, jonne perustettiin uusia pursiseuroja vanhojen seurojen rajoituksessa ylimmän yhteiskuntaluokan seuroiksi. Helsingin alueella syntyi vastaavanlainen tilanne 1800-luvun lopulla. Magnus Hannukainen on esittänyt NJK:n jäsenmaksun olleen niin korkea, että pelkästään se riitti eristämään suurimman osa helsinkiläisistä purjehtijoista toiminnan ulkopuolelle. Tämä johti Helsingfors Segelsällskapetin (HSS/1893) perustamiseen vuonna 1893. Sen jäsenet tulivat suurimmaksi osaksi ruotsinkielisestä keskiluokasta.²⁵ HSS ei kuitenkaan ollut täysin ÅSK:n helsinkiläinen vastine, sillä sen taustalla ei ollut wrightiläistä työväenliikettä. Lähempi vastine lienee vuonna 1899 perustettu Helsingfors Arbetare Segelklubb (HSK/1899), jonka juuret olivat ruotsinkielisessä työväenluokassa. Kuten ÅSK oli perustettu vastineeksi ASS:n ”rikkaiden herrojen klubille”,²⁶ HSS ja HSK oli perustettu sellaisten henkilöiden aloitteesta, jotka kokivat NJK ajatusmaailman etäiseksi.²⁷

Suomea äidinkielenään puhuvat purjehtijat olivat verrattain uusi ilmentys. Ei kuitenkaan pidä ajatella, etteikö ruotsinkielisissä pursiseuroissa olisi ollut suomea äidinkielenään puhuvia jäseniä. Esimerkiksi Airisto Segelsällskapetia perustettaessa joukossa on suurella todennäköisyydellä ollut joko suomen- tai ruotsinkielisiä fennomaaneja tai äidinkieleltään suomenkielisiä henkilöitä, sillä seuran nimestä käytiin perustavassa kokouksessa laajaa ja eloisa keskustelua. Seuran nimeksi ehdotettiin Purje-seuraa, Pursiyhdistystä, Wenheliittoa sekä Airistoa.²⁸ Lukuisissa suomenkielisissä nimiehdotuksissa voi kuulla kuohujen takaa Snellmanin kehotuksen sivistyneistölle käyttää suomenkieltä.²⁹ Valituksi tuli viimeksi mainittu ehdotus ja ilmeisesti kompromissina perään lisättiin myöhemmin ruotsinkielinen pursiseuraa tarkoittava segelsällskap-termi.³⁰ ASS:n

nimiehdotukset olivat varsin käytännönläheisiä ja niiden kuvasto liittyi voimakkaasti seuran toimialaan. Kovin kansallisromanttisina niitä ei voi pitää, toisin kuin Pursiseura Mainingin (TPS) vastaehdokkaana ollutta Aallotarta,³¹ jossa voi kuulla kalevalaisia kaikuja.

Todennäköisesti myös Wasa Segelföreningiin (WSL/1878) jäsenistöstä löytyi verrattain paljon suomenkielisiä ennen 1920-lukua. Ilmeisesti seuran sisällä syttyi kielitaistelu, jonka voittajana selviytyi ruotsinkielinen linja. Taiston tuloksena Vaasaan syntyi vuonna 1926 toinen pursiseura Vaasan Merenkäytäjät, jonka kokous ja puhemieheksi tuli suomi.³² Perustajajäsenillä oli yhteyksiä Vaasan suomalaiseen klubiin, kuten oli myös Turun Pursiseuralla. Jälkimmäisen perustamisen taustalta ei kuitenkaan löydy vastaavaa kielipoliittista taistoa ASS:n sisällä.³³ Seura syntyi ennemminkin paikallisesta tilauksesta suomalaisuuden aatteen nousun yhteydessä. Kaupungin porvariston kotikieli muuttui vähitellen suomeksi, kuten Raumalla oli tapahtunut jo 1890-luvulta alkaen.³⁴ Samalla omistavan luokan uudet jäsenet tavoittelivat samoja haaveita etsiytyen luonnon pariin ja Ruissaloon kuten sen alkuperäiset asukkaat 1850-luvulla. On kuitenkin hyvä huomata, että Turun Pursiseuran perustaminen ja menestyminen paikallisissa ja kansainvälisissä kilpailuissa 1920-luvun alussa aiheutti suomenkielisten jäsenten hitaan, mutta väijäämättömän muutoliikkeen seurasta toiseen. ASS:sta muodostui lähes kokonaan ruotsinkielinen seura 1940-lukuun mennessä.³⁵

Ensimmäiset suomenkieliset pursiseurat perustettiin sisämaahan. Ei ole täysin selvää, mikä niistä oli varsinaisesti ensimmäinen suomenkieliseksi perustettu. Vanhimman suomenkielisen pursiseuran viittaa on tarjottu niin Hämeenlinnan Purjehdusseuralle kuin Vesijärvi-Päijänteen Purjehdusseuralle (1883–1895).³⁶ Hämeenlinnan Purjehdusseuran tarkkaa perustamisvuotta tai lakkauttamisvuotta ei tiedetä, mutta varhaisimmat sanomalehti-ilmoitukset seuran toiminnasta ovat vuodelta 1885 *Hämeen Sanomista*. On kuitenkin mahdollista, että seura on ollut olemassa jo ennen tätä. Varhaisimman ilmoituksen rakenne viittaa jo organisoituneeseen toimintaan, joten hyvällä syyllä voidaan arvella seuran perustamisvuotta ilmoituksen ilmestymisvuotta varhaisemmaksi.³⁷ Oli kumpi seuroista tahansa ensimmäinen, osoittavat seurojen perustamisajankohdat, että laji levisi varhaisessa vaiheessa myös suomenkielisten pariin. Tätä päätelmää tukee myös huomio, että Uudenkaupungin, Rauman ja Oulun pursiseurat suomalaistuivat 1890-luvulla.³⁸ Osoituksena lajin nopeasta

laajenemisesta suomenkielisten piiriin voi pitää myös sitä, että vuonna 1898 ensimmäisen kerran ilmestyneessä *Suomen Urheilulehdessä* oli purjehdustoimittaja alusta alkaen. Ensimmäisen ruotsinkielisen purjehdusjulkaisun, *Friske Bris* -lehden, ensimmäinen numero ilmestyi vasta seuraavana vuonna nimellä *Sjölyft*.³⁹

Suomenkielen yleistyminen aiheutti 1900-luvun alussa ongelmia harrastuskentässä. Uudet, täysin suomenkieliset harrastajat yhdessä nousevan kansallistunnon ja fennomanian kanssa osuivat törmäyskursseille omaksuttujen toimintamallien kanssa. Kieliongelmat realisoituvat vuonna 1900, kun Suomen purjehdusviikko järjestettiin ensimmäistä kertaa.

Suomen purjehdusviikon esikuvana olivat Välimerellä järjestetyt regatat sekä Cowesin, Kielin ja Tukholman purjehdusviikot. Ei ole täysin selvää halusivatko uusimaalaiset luoda haastajan Tukholman tapah-tumalle, mutta kotimaisten kilpaveleijien lisäksi paikalle haikailtiin myös kansainvälisiä osanottajia. Tarkoituksena oli lähettää kutsut ”kaikille enemmän tunnetuille purjehduskluubeille ja -seuroille Tanskan salmien, Itämeren ja sen lahtien rannikoilla”.⁴⁰ Yhteisellä purjehdusviikolla ei tavoiteltu ainoastaan suurempaa osallistujamäärää kuin aiemmin järjestettyihin regattoihin, vaan tilaisuuden nähtiin myös parantavan purjehdus-tekniikkaa uusien veneiden muodossa. Tämän lisäksi urheilijoilla nähtiin olevan tilaisuus kehittää omaa osaamistaan vertailussa kanssapurjehtijoiden kanssa.⁴¹

Suomen Urheilulehti tervehti vuoden 1900 ensimmäisessä lehdessä ilolla tulevaa tapahtumaa, ja toisessa numerossa voitiin jo todeta, että NJK yhteistyössä HSS:n, ASS:n, sekä Kotka Segelföreningin (KS/1899) kanssa tulisivat heinäkuussa järjestämään Suomen ensimmäisen purjehdusviikon. Vaikka pitkän reportaasin sävy on positiivinen ja kannustava, se nosti pienen myrskyn vesilasissa. Artikkelin lopussa kommentoitiin NJK:n vuosikokouksen päätöstä painattaa kilpailua koskevat asiapaperit ainoastaan ruotsiksi ja saksaksi. Tämä oli sikäli täysin ymmärrettävää, koska suurin osa lajin harrastajista Itämeren ympäristössä osasi kyseisiä kieliä. Odotettiinhan paikalle ulkomaisia vieraita niin Pietarista kuin Tukholmasta, mahdollisesti jopa kauempaa. Ja vaikka monissa vanhoissa suomalaisissa seuroissa oli suomenkielisiä, puhuivat he poikkeuksetta myös ruotsia. Reportaasin laatija J. F. Sjögren kuitenkin muistutti suomenkielen välttämättömyydestä lajin kehitykselle, jotta suomenkielisillä lajin harrastajilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet tulla kutsutuksi. Olihan NJK:n illanistujais-

sa monesti kajautettu tunnuslause: ”kaksi kieltä, yksi mieli”.⁴²

Asiasta uutisoi paheksuvaan sävyyn myös *Päivälehti*, joka sekini ehdotti asian nopeaa korjaamista.⁴³ Painatettiin asiapaperit lopulta suomeksi tai ei, purjehdusviikkojen tapahtumista uutisoitiin seuraavissa *Suomen Urheilulehden* numeroissa iloiseen ja positiiviseen sävyyn ilman viittausta kyseiseen kiistaan. On mielenkiintoista, että ongelmat jatkuivat 1920-luvulle saakka. Esimerkiksi Turun Pursiseuran kirjeenvaihdossa on säilynyt viitteitä siitä, että asioiden hoitaminen toisella kotimaisella kielellä oli vaikeaa purjehtijapiireissä. Lähes identtinen tapahtumasarja, kuin edellä esitetty, löytyy vuodelta 1925 ASS:n ja TPS:n järjestäessä Suomen purjehdusviikkoa. Purjehdusviikon ohjelma oli taas kerran painettu vain ruotsiksi. Vaikka asia saatiin korjattua viime hetkellä, oli vastaavanlaisia ongelmia pitkin 1920- ja 1930-lukuja. On kuitenkin huomattava, että vaikka ongelmia syntyi aika ajoin, se ei estänyt seuroja kilpailemasta keskenään. Päinvastoin kiistely jopa vahvisti seurojen omaa identiteettiä ja nostatti kilpailuhenkeä toisia seuroja vastaan.⁴⁴

Uudet pursiseurat ja lisääntyneet harrastajamäärät lisäsivät painetta perustaa purjehtijoiden oma kattojärjestö, joka edustaisi kaikkia purjehtijoita. NJK:n, ASS:n ja WLS:n sekä muutaman muun pursiseuran keskinäinen sopiminen säännöistä ja tapahtumista ei enää riittänyt. *Friisker Brisin* sivuilla asiasta käytiin ajoittain vilkasta keskustelua, kunnes vuonna 1906 päätettiin perustaa Suomen Purjehtijaliitto, johon liittyi aluksi 11 seuraa, joista ainoa suomenkielinen seura oli Päijänteen Purjehdus Seura (PPS/1895–1976). Ainuttakaan työväentaustaista seuraa ei liittoon tuolloin liittynyt. Näennäisesti vanhojen kilpakumppanien NJK:n, ASS:n ja WLS:n vaikutusvalta kilpapurjehduksen saralla näennäisesti väheni liiton perustamisen myötä, mutta käytäntö oli kuitenkin toinen. Purjehtijaliiton ensimmäisessä hallituksessa oli yhdeksän jäsentä, joista neljä kuului NJK:iin. Seuran valtaa edelleen vahvasti avainvirkojen saaminen perustavassa kokouksessa. Hallituksen puheenjohtaja, toinen sihteeri sekä varainhoitaja tulivat NJK:sta. Kun vielä toinen varapuheenjohtajista tuli vanhojen kilpakumppanien leiristä WLS:tä ja yksi rivijäsen ASS:ta, muille jäi täytettäväksi alle puolet hallituspaikoista. Tämän lisäksi kolmehenkinen tekninen lautakunta, joka käsitteli veneteknisiä seikkoja ja mittasääntökysymyksiä miehitettiin NJK:n, ASS:n ja WLS:n jäsenten toimesta, joten voidaan katsoa, että vanhat toimintatavat säilyivät pitkälti muuttumattomina.⁴⁵

Käytännössä SPV alkoi vastata niistä asioista, joita vanhimmat pursiseurat olivat säännelleet ja sopineet keskenään. Liiton sääntöjen mukaan tarkoituksena oli edistää Suomen purjehdusurheilun yhteisiä etuja sekä koti- että ulkomailla, toimia yhteisten kilpapurjehdus- ja mittaus-sääntöjen ja alusten luokitussääntöjen aikaansaamiseksi sekä määrätä liittoseuran suurempien kilpapurjehdusten ajat.⁴⁶ SPV:n vaikutus jäi aluksi kuitenkin vähäiseksi osittain venäläisten sortotoimien ja ensimmäisen maailmansodan vaikutusten takia. Merkittävin saavutus oli ulkomaisten yhteyksien vahvistaminen ja kansainvälisen purjehtijaliiton (IYRU/1907) perustaminen seuraavana vuonna Pariisissa yhdessä kahdentoista muun perustajamaan kanssa.⁴⁷

Työväestö omassa piirissään

Vaikka purjehdusurheiluun liittyi olennaisena osana englantilaiseen herrasmiesurheiluun ja sport-kulttuuriin, ei se estänyt lajia leviämästä Suomessa työväestön keskuuteen jo melko varhaisessa vaiheessa. Turussa perustettiin vuonna 1896 Suomen ensimmäinen työväestön pursiseura. Turun Työväen Urheilu ja Pursiseura organisoii lajin harrastusta ja kilpailuja työväestön piirissä. Täysin saumattomasti työväenyhdistyksen pursiseura ei sopinut vuosisadan lopun aatemaailmaan, mutta ensimmäiset TTPS:n jäsenet eivät mitään ilmeisimmin moisesta piitänneet.⁴⁸

Anna Sivula on esittänyt Turun Työväen Pursiseuran 100-vuotishistoriikissa, että oli luonnollista, että työväestön siirsi säätyläisten ja sivistyneistön toimintamuotoja omiin yhdistyksiinsä vuosisadan vaihteessa. Myös Seppo Hentilä on päätenyt samaan päätelmään ja hän nostaa esiin juuri työväen pursiseurat esimerkkinä tällaisten käytäntöjen omaksumisesta.⁴⁹

Tarkastellessa TTPS:n toimintaa ensimmäisinä vuosina huomaa, että pursiseuran toimintamallit noudattivat yhteneväisesti muiden pursiseurojen esimerkkiä. Välillä melkoisen sosialistiseksi leimautunut työväenpursiseura omaksui tapoja, joita vaurastuva lähinnä ruotsinkielinen keskiluokka oli omaksunut vain vuosikymmentä aikaisemmin.⁵⁰

Näkyvimpänä osoituksena seurojen assimilaatiosta vanhaan yläluokkaiseen tapakulttuuriin olivat seuran ulkoiset tunnukset: lippu, univormu,

kapteenin lakki ja siihen liittyvä kokardi. Tunnukset periytyivät valtioval-
lan symboleista ja tunnuksista.⁵¹ Siinä missä kiertopalkinnot olivat ulkoi-
sen vallan diskurssin fyysisiä ilmentymiä, ulkoiset tunnukset edustivat
seuran sisäistä valtaa ja olivat siten osa sisäistä valtakäytännöä. Seurojen
ulkoisten tunnusten avulla henkilöt pystyivät osoittamaan kuuluvansa
tiettyyn pursiseuraan, mutta toisaalta tunnukset toimivat erottautumisen
välineenä, kertoen kantajansa kuulumisesta tiettyyn seuraan ja assosioi-
tumisesta tiettyyn aatteelliseen ja poliittiseen liikkeeseen.

Lauri Keskinen on esittänyt urheiluseurojen symbolien olevan ym-
päröivään yhteisöön suunnattuja viestejä, joiden avulla kerrotaan omis-
ta arvoista ja aatteista. Ne rakensivat seuran julkisuuskuva, joka toimi
luokseenvetävänä tai poistoyöntävänä voimana. Julkisuudessa rakentunut
kuva vetää puoleensa saman aatteen kannattajia ja toisaalta työntää luo-
taan vastustajia.⁵² Tässä suhteessa pursiseurat erosivat muista urheiluseu-
roista. Niin BFS, ASS, HSS, TPS, ÅSK kuin TIPS käyttivät perinteistä
pursilippua, jonka malli periytyi NJK:n kautta Pietarin Jokipursiseuralta
Suomen pursiseurojen lipuksi.⁵³

Vaikka ulkoisesti toiminta noudatti lajin perinteitä, Turun Työväen
Pursiseuran kilpailut rajoittuivat seuran sisäisiksi. Tähän olivat syynä
paitsi tietoinen eristäytyminen yhteistyöstä porvareiden kanssa, myös ve-
neiden määrä ja kunto. Seuralaiset pelkäsivät porvareiden valtaavan seu-
ran ja sitä kautta jopa Turun Työväenyhdistyksen.⁵⁴ Suomen sisällissota
ja siitä juontanut urheilun keskusliittojen pesäero syvensi entisestään
pelkoa seuran menettämisestä ulkopuolisten käsiin. Vaikka sosialismi ja
työväenluokkaiset tavat nousivat seuralaisten puheenvuoroissa esiin, kil-
pailivat TIPS:n jäsenet toisiaan vastaan kuten muutkin pursiseurat. Yh-
teistyö porvarillisten seurojen kanssa ei kuitenkaan tullut kysymykseen.⁵⁵

Eristäytymisestä huolimatta urheilutapahtumana kilpapurjehdus oli
samanlainen tapahtuma kuin muillakin pursiseuroilla, noudattaen samaa
kaavaa kuin seuran ulkoiset tunnukset. Seuralaiset kokoontuivat katso-
maan kilpailuja saaren tukikohtaan Pitkäärille. Usein paikalle oli järjes-
tetty ohjelmaa ja veneettömien iloksi myös muita kilpailuja. Halukkaat
saivat mitellä voimiaan uinnissa ja soutamisessa. Saarella toimi kanttiini,
josta saattoi ostaa evästä, ja illalla järjestettiin tanssit, jotka usein olivat
purjehduskilpailujen kohokohta. Vaikka puitteet olivat huomattavasti
vaatimattomammat kuin muilla pursiseuroilla, se ei laskenut tunnelmaa.
Päinvastoin, sillä juhlat saattoivat kestää aamutunneille saakka.⁵⁶

Porvarillisen vaikutuksen pelosta johtuen Turun Työväen Pursiseura ei tehnyt yhteistyötä ruotsinkielisten työväen pursiseurojen Arbetets Vänner i Åbo Segelklubbin⁵⁷ ja Helsingfors Arbetare Segelklubbin⁵⁸ kanssa. ÅSK:n takaa löytyi keskiluokkainen Arbetets Vänner -liike, joka oli osa wrightiläistä työväenliikettä. Tämän liikkeen taustalla vaikutti porvarillinen aatemaailma, ennen kaikkea liberaali ruotsinkielinen keskiluokka, jonka vastapainoksi vasemmistolainen työväenliike oli syntynyt.⁵⁹ Samoin oli myös HSK:n laita. Molemmat seurat tekivät aktiivista yhteistyötä muiden seurojen kanssa. ÅSK järjesti kilpailuja yhteistyössä Turun Pursiseuran sekä Airisto Segelsällskapin kanssa ja HSK teki aktiivista yhteistyötä pääkaupunkiseudun seurojen NJK:n ja HSS:n kanssa.⁶⁰ Sekä HSK että ÅSK tekivät eron sosialistiseen työväenliikkeeseen viimeistään siinä vaiheessa kun ne poistivat nimensä työväkeen viittaavat liitteet. ÅSK:n sisällä poliittinen taistelu kärjistyi useamman vuoden kiistaksi, joka johti vuonna 1908 työläistaustaisten jäsenten eroon. Lopullinen piste seuran sisäiselle hajaannukselle saatiin kuitenkin aikaan vasta vuonna 1916, jolloin suomenkieliset jäsenet marssivat seurasta ulos ja nimeksi vahvistettiin Åbo Segelklubb. Lähteistä ei käy ilmi liittyivätkö eronneet purjehtijat TPS:n tai TTPS:n.⁶¹ Helsingfors Arbetare Segelklubb taas teki selvän pesäeron (sosialistiseen) työväenliikkeeseen vuonna 1919 vaihtaessaan nimensä Helsingfors Segelklubbiksi.⁶²

Yhteistyön puutteesta huolimatta kilpaileminen TTPS:ssa oli varsin aktiivista. Tarkasteltaessa kilpailujen osanottajien määrää esimerkiksi vuonna 1919, luvun voidaan todeta olevan varsin suuri, jopa suhteessa toisiin suomalaisiin seuroihin. Vaikka yksittäisiin kisoihin otti osaa kolmesta neljään venettä, oli tavallista, että kaikki seuran veneet ottivat osaa johonkin kilpailuun. Tätä voidaan pitää varsin poikkeuksellisena, sillä muissa suomalaisissa seuroissa kilpailuihin ottivat tavallisesti osaa vain uusin ja kilpailukykyisin purjevenekalusto. Vuonna 1919 TTPS:n vuosikertomus kertoo, että veneen omistajia oli seurassa kymmenen. Suurimpaan kisaan osallistui yhdeksän venettä.⁶³

Vaikka TTPS:n järjesti aluksi kilpailuja yksin, ei pidä ajatella, että jäsenistö olisi halunnut eristäytyä kokonaan ympäröivästä purjehdusmaailmasta. Ensimmäiset yleiset purjehduskilpailut tahdottiin järjestää jo vuonna 1923. Seuran ylin päättävä elin, jäsenkokous velvoitti johtokunnan ja kilpailutoimikunnan käyttämään seuran varoja kilpailun toteuttamiseksi.⁶⁴ Saman vuoden vuosikertomuksesta voi lukea, että kilpailut

todella järjestettiin avoimiksi kaikille työväen pursiseuroille, mutta koska vieraspaikkakuntalaisia ei odotuksesta huolimatta saapunut paikalle, kilpailut jäivät jäsentenvälisiksi.⁶⁵

Asiakirjoista ei käy ilmi keitä odotettiin saapuvaksi. Helsingin Työväen Pursiseura (HTPS/1925) perustettiin vasta vuonna 1925, mutta vuonna 1912 Ouluun oli perustettu Oulun Työväen Pursiseura (OTPS/1912), ja samaan aikaan oli saanut alkunsa vuonna 1914 virallistettu kaksikielinen Vasa Arbetares Segelsällskap – Vaasan Työväen Purjehdusseura (VAS-VTP/1914). On myös mahdollista, että purjehtijoita odotettiin saapuvaksi toisista työväen urheiluseuroista, joiden alla harrastettiin purjehdusta. Alayhdistysmalli ja osastoittain järjestäytyminen olivat hyvin tavallista työväestön urheiluseurojen piirissä.⁶⁶ Viitteitä purjehdusurheilun harrastamisesta löytyy esimerkiksi perinteikkään Helsingin Ponnistuksen historiasta.⁶⁷ Sen lajivalikoima oli alusta asti laaja ja on todennäköistä,

Hai-veneitä Airstolla toisen maailmansodan jälkeen. Edullisena luokkana Hai mahdollisti myös työväentaustaisten seurojen täysimittaiset kilpailut. (Turun Pursiseuran arkisto)

että tieto Ponnistuksen purjehtijoista olisi kiirinyt turkulaisten korviin, ja kutsu olisi suunnattu myös heille. Ketkä kansapurjehtijat sitten olivatkin siintäneet TTPS:n johtokunnan ja kilpailutoimikunnan mielissä, kilpailujen jääminen seuran sisäisiksi oli suuri pettymys.⁶⁸

Turkulaisille tarjoutui 1920-luvun lopussa mahdollisuus kilpailla myös ulkopuolisia vastaan uudemman kerran. Työväen Urheiluliittoon (TUL) perustettiin vuonna 1927 purjehdus- ja soutujaosto. Kaksi vuotta aiemmin eli vuonna 1925 Helsinkiin oli perustettu myös oma suomenkielinen työväenpursiseura Helsingin Työväen Pursiseura. Turkulaisten ja helsinkiläisten vuosittaisista ystävyysotteluista tulikin keskeinen yhteistyömuoto seurojen välillä 1930-luvulla.⁶⁹ Yhteistyö helsinkiläisten kanssa nähtiin hedelmälliseksi ja arvatenkin tervetulleeksi niiden seuran jäsenten keskuudessa, jotka olivat jo aiemmin toivoneet pääsevänsä mittaamaan merimiestaitoja seuran ulkopuolisten kanssa. Helsinkiläiset ottivat turkulaiset vastaan tervehdyksin ja kestein. Ensimmäistä kohtaamista muisteltiin vielä vuosienkin jälkeen ikimuistoisena purjehdustapahtumana, joka nosti työväen purjehdusurheiluharrastuksen uudelle tasolle.⁷⁰ Hyvien kokemusten myötä ei eristäytymisen ja pelon diskurssille ollut enää käyttöä, ja ajatukset varmaan suuntautuivat myös porvarillisten seurojen haastamiseen.

Kilpailuyhteistyö työväen pursiseurojen välillä yhdistettynä yksityyppiluokka Hai-veneeseen⁷¹ yleistymiseen johti siihen, että työväenpurjehtijat kypsyivät ajatukselle haastaa porvarilliset seurat. Oma osansa oli myös sotavuosina tapahtunut muutos, jonka myötä TUL oli asettunut porvarillisten urheiluliikkeen kanssa tukemaan kansallista yksimielisyyttä.⁷² Kesällä 1946 seuran venemäärä moninkertaistui juuri kyseisen veneluokan ansiosta. Kertaheitolla Hai-venelaivastoon veistettiin kymmenen uutta venettä. Ensi kertaa seuran riveissä oli uusia ja tasaveroisia veneitä, joilla pystyi haastamaan ASS:n, TPS:n ja ÅSK:n purret. 50-vuotisjuhlajulkaisun sivuilla iloitaan, kuinka veneillä päästään haastamaan helsinkiläiset purjehdustoverit TUL:n liittojuhlapurjehduksessa, mutta kirjoittaja jättää tulevaisuuden myös arvoituksellisen avoimeksi, sillä ”[e]delleen on olemassa erilaisia suunnitelmia kesän kilpa- ja matkapurjehduksen suhteen.”⁷³

Oliko kirjoittajalla kenties mielessään Ominaisten-pokaalikelkailut, joiden tarkoituksena oli edistää alueen pursiseurojen yhteistyötä? Palkinnon oli lahjoittanut anonymiksi jäänyt henkilö vuonna 1945, ja seurojen tuli keskenään päättää venetyypistä, jotta kaikilla seuroilla olisi ollut tasaver-

tainen mahdollisuus voittoon. Yhteistyö ei kuitenkaan heti auennut, sillä keskusjärjestökiistat estivät TTPS:n osallistumisen Suomen Purjehtijaliiton alaisten seurojen välisiin kilpailuihin. Väylä kilpакentille kuitenkin avautui vuonna 1947 valtakunnallisten urheilun keskusjärjestöjen päästessä sopimukseen yhteistyön aloittamisesta.⁷⁴ Viimein Turun Työväen Pursiseuran jäsenet pääsivät mittaamaan taitojaan toisten turkulaisten pursiseurojen kanssa, mitä jo vuonna 1916 eräät jäsenet olivat mielineet.

Lopullisena vahvistuksena yhteistyön lujittumisesta ja TTPS:n hyväksymisestä turkulaisten pursiseurojen kilpailuyhteistyöhön voidaan pitää tapahtumaa, jossa TPS myi osuudet Viittakarin startti- ja maalipaviljongista vuonna 1949. Vuonna 1923 TPS:n rakennuttaman paviljongin arvoksi merkittiin 35 000 markkaa, josta ASS ja ÅSK kumpainenkin lunastivat 10 000 markan osuudet kumpainenkin. TTPS maksoi osuudestaan 5000 markkaa, sillä seurojen keskuudessa katsottiin sen käyttävän saarta ja sillä sijaitsevaa paviljongia harvemmin kuin muut seurat.⁷⁵ TTPS oli näin avannut kilpapurjehduskentän ja yhteistyön porvarillisten seurojen kanssa kaikille työväenpurjehtijoille.

Sadan vuoden saldo

Kun Nyländska Jaktklubbenin juhli sataa ensimmäistä toimintavuottaan Helsingin yliopiston juhlasalissa, paikalla oli arvovaltaista kuulijakuntaa. Saliin oli saapunut Norjan kuningas Olavi V, joka otti osaa myös juhla-regattaan Norna IX:n ruorissa. Kommodori Birger Krogiuksen juhlapuhetta kuunteli myös Suomen tasavallan presidentti Urho Kekkonen seuranaan muuta valtion johtoa. Puheen suomenkielisessä osuudessa voi lukea varsin tiivistetysti sen hetkisen tilanteen lajin asemasta urheiluna:

”On ollut vallalla sellainen käsitys, että purjehtiminen on ollut varakkaiden urheilua, eivätkä sen harjoittajat ole taloudellisesti tuen tarpeessa. Aikaisemmin tämä lieneekin pitänyt paikkansa. Mutta viime vuosikymmeninä on tapahtunut merkittävä muutos. Tyydytyksellä on voitu todeta, että purjehdus- ja vesiurheilun harrastus on levinnyt laajoihin kansankerroksiin. Kaipuu pois suurkaupungin hälinästä tai tehtaitten melusta houkuttelee yhä kasvavia

nuorisojoukkoja kaikista yhteiskuntaluokista reippaaseen ja kehittävään leikkiin tuulten ja laineitten parissa. Valtion urheilumäärärahojen oikeudenmukaisempi jako tuottaisi varmaan kauniita tuloksia kaikissa niissä seuroissa, jotka laajoilla vesialueillamme tai pitkällä merirannikoillamme harrastavat vesiurheilua.”⁷⁶

Purjehdus oli levinnyt laajempiin piireihin ja siitä oli tullut laji, jota harrastettiin kaikissa yhteiskuntaluokissa, vaikkei sitä vielä massaurheiluksi voikkaan luonnehtia. Purjehdusta ei silti tunnustettu koko kansan lajiksi valtiovallan silmissä. Purjehdus siänsi tästä huolimatta juhlapuhujan ja kuulijoiden silmissä tulevaisuuden lajina, joka oli avoin kaikille, ei vain varakkaimman kansanosan nuorille, kuten oli ollut sata vuotta aikaisemmin. Toisen maailmansodan jälkeistä aikaa voidaan luonnehtia periodiksi, jolloin purjehdusurheilusta kehittyi laji, joka tavoitti käytännössä kaikki ne, jotka sitä vain halusivat harrastaa.

Lähteet

Arkistot

Turun maakunta-arkisto (TMA). Turun Pursiseura ry.

Turun Työvään Pursiseuran arkisto, yhdistyksen hallussa.

Åbo Akademis bibliotek (ÅAB), Turku. Handskriftavdelningen: Airisto Segelsällskap. Åbo Segelklubb.

Painetut lähteet

Finlands Segelföreningar. 1896. Nyländska Jaktklubbens Förlag: Helsingfors.

Frisk Bris: segelsport i ord och bild 1899–1910: Helsingfors.

Hämeen Sanomat. 3.7.1885: Hämeenlinnan kaupungissa.

Lindberg, Ernst. 1925. *Airisto Segelsällskap 1865–1925. En Återblick.* Airisto Segelsällskap: Åbo.

Päivälehti. 4.4.1900: Helsinki.

Smedslund, Tor. 1961. *Nyländska Jaktklubben 1861–1961. En Festkrift.* Nyländska Jaktklubben: Helsingfors.

Suomen Purjehtijaliiton Säännöt 1906. 1906. Helsingin Sentraalikirjapaino: Helsinki.

Suomen Urheilulehti. 1898–1910: Helsinki.

Turun Työvään Pursiseuran 50-vuotisjulkaisu. 1946. Toim. Kaskinen Unto ja Sinisalo, Fr. E..
Turun Työvään Pursiseura: Turku.

Åbo Segelklubb rf 1972–75. 1972. Åbo Segelklubb rf: Åbo.

Kapten Puff. *Åbo Underrättelser.* 31.8.1861. Åbo tryckeri och tidnings aktiebolag: Åbo.

Åbo Underrättelser. 31.8.1861: Åbo (ÅU).

Kuvalähteet

Työvään Arkisto (TVA). 92 Oksanen, Saima. Arjenhistoria.fi [17.4.2015].

<http://www.arjenhistoria.fi>.

Kirjallisuus

Alapuro, Risto ja Stenius Henrik. 1989. Kansanliikkeet loivat kansakunnan. *Kansa liikkeessä.*

Toim. Alapuro, Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin, Stenius, Henrik. Kirjayhtymä: Helsinki.

Backas, Johanna. 2006. Purjehduksen asialla vuodesta 1906. *Purjehtija Seglaren Suomen Purjehtijaliitto 1906–2006 Juhlakirja – Finlands Segelförbund Jubileumsbok.* Toim. Tuomisto, Matti. Suomen Purjehtijaliitto ry, Finlands Segelförbund rf: Helsinki.

Barck, Pekka. 2003. *Finlands segeljakter. En bok om fritidssegling i Finland från 1850-talet till 1920.* Oy Litorale Ab: Espoo.

Ekström Söderlund, Birgitta. 2011. *Kallisarvoisin helmi – Hangon kylpylä 1879–1939.* Alkuteos: *Hangö badanstalt 1879–1939.* Suom. Marketta Wall, Schildts Kustannus Oy: Helsinki.

Ennekari, Risto. 2006. *150 år Medvind: Segelföreningen i Björnebog BSF r.f. 1856–2006.* Segelföreningen i Björneborg: Björneborg.

- Ericsson, Christoffer, H. 2006. Muodikkuutta ja hyviä tapoja. *Purjehtija Seglaren Suomen Purjehtijaliitto 1906–2006 Juhlakirja – Finlands Segelförbund Jubileumsbok*. Toim. Tuomisto, Matti. Suomen Purjehtijaliitto ry, Finlands Segelförbund rf: Helsinki.
- Hentilä, Seppo. 1989. Urheilu, kansakunta ja luokat. *Kansa liikkeessä*. Toim. Alapuro, Risto, Liikainen, Ilkka, Smeds, Kerstin, Stenius, Henrik. Kirjayhtymä: Helsinki.
- Hentilä, Seppo. 1984. *Suomen työläisurheilun historia II. Työväen Urheiluliitto 1944-1959*. Työväen Urheiluliitto ja Arvi A. Karisto Oy: Hämeenlinna.
- Hentilä, Seppo. 1982. *Suomen työläisurheilun historia I. Työväen Urheiluliitto 1919-1944*. Työväen Urheiluliitto ja Arvi A. Karisto Oy: Hämeenlinna.
- Hannukainen, Magnus. 1996. *Den moderna segelsportens tillkomst i Finland: en undersökning om segelsportens utveckling i Finland med betoning på utvecklingen sedan 1890-talet fram till första världskriget*. Pro gradu -avhandling i historia. Helsingfors Universitet, Humanistiska fakulteten, Historiska institutionen: Helsingfors.
- Kaira, Lauri. 2014. ”Vast’edes on huolehdittava siitä, että säilytämme tämän kunnia-aseman” – Turun alueen pursiseurojen toiminta ja diskurssit 1917–1939. Suomen historian sivuainetutkielma, Turun yliopisto: Turku.
- Kaukiainen, Yrjö. 2003. Matkapurjehduksen varhaiset vaiheet Merikarhut – *Sjöbjörnarna*. 70 vuotta matkapurjehdusta. Toim Lounasmeri, Matti et al. Merikarhut ry: Helsinki.
- Kaukiainen, Yrjö. 1998. *Laiva Toivo, Oulu*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki.
- Kaukiainen, Yrjö, Lehesmaa, Esko, Leino-Kaukiainen, Pirkko. 1988. *Suomalainen pursiseura 1913-1988*. SPS: Helsinki.
- Keskinen, Lauri. 2009. Seura tekee kaltaisekseen: poliittinen sosialisatio työväenurheiluseuroissa. *Selkäpuolelta. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2009*. Toim. Roiko-Jokela, Heikki ja Sironen, Esa. Suomen urheiluhistoriallinen seura, Minerva Kustannus Oy: Jyväskylä.
- Klinge, Matti. 1981. *Suomen sinivalkoiset värit: kansallisten ja muidenkin symbolien vaiheista ja merkityksestä*. 3. Painos 1999. Otava: Helsinki.
- Kujanen, Hannu. 1997. Herrasväen harrastuksesta jokamiehen urheiluksi. Purjehdusurheilun synty ja järjestäytyminen Turussa. Vares, Vesa (toim.): *Turun Historiallinen Arkisto 51, Urheilu ja historia*: Turku.
- Leino, Pirkka. 2008. *Purjehduskulttuurin kehitys Suomessa vuosina 1900–1952*. Kulttuurihistorian pro gradu -tutkielma, Turun yliopisto: Turku.
- Lybeck, Jari. 2012. *Rauman merimiesväestö purjehduksen kasvun vuosina 1840-luvulta 1870-luvulle*. Rauman merimuseo: Rauma.
- Mustelin, Göran-Fredrik. 1965. *Airisto Segelsällskap i Åbo r.f. 1865–1965*. Airisto Segelsällskap i Åbo: Turku.
- Puukko, Soili. 2005. *Naisten tie sinisille kilpamentille. Tutkimus naisten kilpapurjehduksesta 1900-luvun Suomessa*. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma, Liikuntatieteiden laitos, liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä.
- Rosengren, Carola. 2003. *Kesäksi Ruissaloon!* k&h, kulttuurihistoria, Turun yliopisto, Turun maakuntamuseon julkaisuja 8: Turku.
- Salo, Jorma. 1999. RPS:n perustaminen. Lehmuskallio, Pekka ja Salo Jarmo (toim.): *Purjehdus on juhlaa. Rauman Purjehdusseura 1879–1999*. Rauman Purjehdusseura ry.: Rauma.
- Sivula, Anna. 1996. *100 vuotta vapailla vesillä, Turun Työväen Pursiseura 1896–1996*. Turun Työväen Pursiseura ry.: Turku.

Strandström, Leif. 2006. Pursilippu nauttii lain suojaa. *Purjehtija Seglaren Suomen Purjehtijaliitto 1906–2006 Juhlakirja – Finlands Segelförbund Jubileumsbok*. Toim. Tuomisto, Matti. Suomen Purjehtijaliitto ry, Finlands Segelförbund rf: Helsinki.

Talvio, Pekka. 2008. Seuratoimintaa purjehduksen hyväksi. *Ulos merelle! Turun Pursiseura ry. 1906–2006*. Turun Pursiseura ry.: 2008.

Internet-lähteet

Jyväskylän maakunta-arkisto. <http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action;jsessionid=6ABB43D9CD19B93D35B4E2828B65F580?kuvailuTaso=AM&avain=5456.KA> (luettu 26.4.2015).

Vaasan merenkyntäjät historia. <http://vaasanmerenkyntajat.fi/historia> [17.4.2015]

Viitteet

- 1 Kaukiainen 1998, 271–287; Puukko 2005, 18–19; Lybeck 2012, 114–119.
- 2 Lybeck 2012, 107.
- 3 Ennekari 2006, 9 ja 19–25.
- 4 Rosengren 2003, 18–19.
- 5 Kujanen 1997, 226–227; Kaukiainen 2003, 15.
- 6 Lindberg 1925, 3–6; Kujanen 1997, 226.
- 7 Kapten Puff, 31.8.1861, ÄU; Lindberg 1925, 3–6; Kts. myös Kujanen 1997, 226–227.
- 8 Lindberg 1925, 3–6; Kujanen 1997, 227–228.
- 9 BSF:n perustavan kokouksen pöytäkirja, Porissa 26.1.1856. Suomentanut Risto Ennekari. Ennekari 2006, 17–19.
- 10 Ennekari 2006, 9.
- 11 Ennekari 2006, 29, 63–67.
- 12 Barck 2003, 85–86; Leino 2008, 12.
- 13 Klinge 1981, 29; Hannukainen 1996, 41.
- 14 *Frisk Bris* -lehden vuosikerrat 1899–1910.
- 15 Lindberg 1925, 17–18; Mustelin 1965, 29; Kujanen 1997, 228.
- 16 Ekström Söderlund 2011, 160, 201.
- 17 Årberettelser 1865–1940, Korrespondens 1865–1949, ASS, ÅAB.
- 18 Kaukiainen 2003, 15–30.
- 19 Sekalaiset asiakirjat ja jäsenyystodistukset 1865–1910, ASS, ÅAB.
- 20 Alapuro ja Stenius 1989, 23–27; Hentilä 1989, 216–217; Puukko 2005, 18–19; Kaira 2014, 2–3.
- 21 Hentilä 1982, 39–59; Sivula 1996, 4–5; Kaukiainen 2003, 15–16.
- 22 Kaukiainen 2003, 15–16; Kaukiaisien esittämät luvut täsmäävät yhtäpitävästi esimerkiksi *Finlands Segelföreningar 1896* -teoksen esittämien lukujen kanssa.

- 23 Salo 1999, 26–27; Kaira 2014, 57–58.
- 24 Hentilä 1982, 39–59; Hentilä 1989, 213–216; Sivula 1996, 4; Rosengren 2003, 7–13.
- 25 Hannukainen 1996, 40.
- 26 *Åbo Segelklubb rf.* 1972, 14.
- 27 Hannukainen 1996, 40–49.
- 28 2.6.1865 Protokoll, ASS, ÅAB; Lindberg 1925, 7.
- 29 Alapuro ja Stenius 1989, 14–15.
- 30 Mustelin 1965, 21; Kujanen 1997, 228.
- 31 Pursiseura Mainingin perustamisesta kirjoitettu asiakirja 1906, Cb:1 Varsinaiset pöytäkirjat (1906–1917), TPS, TMA.
- 32 <http://vaasanmerenkyntajat.fi/historia> (luettu 17.4.2015).
- 33 Pursiseura Mainingin perustamisesta kirjoitettu asiakirja 1906, Cb:1 Varsinaiset pöytäkirjat (1906–1917), TPS, TMA.
- 34 Salo 1999, 26–27.
- 35 TPS:n ja ASS:n jäsentiedot vuosilta 1906–1950. Kts. Myös Kujanen 1997, 241.
- 36 Historia tai elämäkerta, Arkistonmuodostaja: Päijänteen Purjehdusseura ry, Jyväskylän maakunta-arkisto. <http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.ction;jsessionid=6AB-B43D9CD19B93D35B4E2828B65F580?kuvailuTaso=AM&avain=5456.KA> (luettu 26.4.2015).
- 37 Ilmoitus Kilpapurjehdus ja kilpasoutu, *Hämeen Sanomat*, 3.7.1885.
- 38 Kaukiainen et al. 1988, 6–7; Salo 1999, 26–27; Kaira 2014, 57–58.
- 39 *Suomen Urheilulehti*, 1.4.1898; *Sjöluft* 1.1.1899 (Frisk Bris).
- 40 1.2.1900 *Suomen Urheilulehti* no 1, 47.
- 41 1.2.1900 *Suomen Urheilulehti* no 1, 46–48.
- 42 1.4.1900 *Suomen Urheilulehti* no 2, 115–117.
- 43 4.4.1900 *Päivälehti* N:o 79.
- 44 ASS:n ja TPS:n kirjeenvaihto sekä johtokuntien pöytäkirjat vuosilta 1917–1939, ASS, ÅAB ja TPS, TMA; Kts. laajemmin aatteesta, luokasta ja kielestä pursiseurojen toiminnassa Kaira 2014, 57–68.
- 45 *Finska Seglareförbundet Circulär N:o 1, 1906 – Suomen Purjehtijaliitto Kiertokirje N:o 1, 1906*. ASS, ÅAB; *Frisk Bris* -lehden vuosikerrat 1899–1910.
- 46 *Suomen Purjehtijaliiton Säännöt 1906*, Helsingin Sentraalikirjapaino, Helsinki 1906, ASS, ÅAB.
- 47 Backas 2006, 169.
- 48 Sivula 1996, 5.
- 49 Hentilä 1989; 219; Sivula 1996, 5.
- 50 T.T. Y:n U. ja P.seuran Huvitoimikunnan pöytäkirjat v. 1896–97–98.1903.–1946 ja T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat (1919–1929), TTPS.
- 51 Ericsson 2006, 154–155.
- 52 Keskinen 2009, 96–97.
- 53 Klinge 1981, 22–29; Strandström 2006, 150.

- 54 Pöytäkirja T.T.Y. Urheilu ja Pursi-seuran kokouksesta 9p: marraskuun 1916, T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat, TTPS.
- 55 1896–1946 TTPS, Turun Työväen Pursiseuran 50-vuotisjulkaisu, 7.
- 56 T.T. Y:n U. ja P.seuran Huvitoimikunnan pöytäkirjat v. 1896–97–98.1903.–1946 ja T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat (1919–1929), TTPS.
- 57 Myöhemmin Åbo Segelklubb.
- 58 Vuodesta 1919 alkaen Helsingfors Segelklubb.
- 59 Mustelin 1965, 58–59; 75 Åbo Segelklubb rf. 1972, 14–15; Kujanen 1997, 234–235.
- 60 *Frisk Bris* -lehden vuosikerrat 1988–1910.
- 61 75 Åbo Segelklubb rf. 1972, 14–15; Kts. enemmän nimikiistasta Kaira 2014, 65–66.
- 62 Kts. enemmän Kaira 2014, 57–68. Osa purjehdusseuroista, joiden taustalla alkujaan oli ollut kytköksiä työväenliikkeeseen tekivät selvän pesäeron siihen Suomen sisällissodan 1918 jälkeisten tapahtumien jälkeen. Esimerkiksi Turun Pursiseurassa tapahtumien tuomitseminen ja jälkipyykki olivat huomattavasti pidempi ja ankarampi kuin vaikka Airisto Segelsällskapissa.
- 63 Vuosikertomus T.T.Y:n U. Ja Pursiseuran toiminnasta v.1919 ja Vuosikertomus Turun Työväen Yhdistyksen Pursiseuran toiminnasta vuodelta 1920, T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat, TTPS.
- 64 Pöytäkirja Turun Työväen pursiseuran kokouksessa heinäkuun 23 p 1923, T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat, TTPS.
- 65 Lyhyt katsaus Turun työväen Pursiseuran toimintaan vuodelta 1923, T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat, TTPS.
- 66 Hentilä 1982, 23–59; Sivula 1996, 6.
- 67 Esimerkiksi: TA27348, Helsingin Ponnistuksen jäseniä purjehdusretki n. vuonna 1910. Saima Oksanen istuu kajuttan päällä purjeen edessä. 92 Oksanen, Saima, Työväen Arkisto.
- 68 Pöytäkirja Turun Pursiseuran johtokunnan kokouksessa Elokuun 13 p 1923, Turun Työväen Pursiseuran johtokunnan pöytäkirja 1922–1930, TTPS.
- 69 1896–1946 TTPS, Turun Työväen Pursiseuran 50-vuotisjulkaisu, 10–11 ja 14–15; Sivula 1996, 24; Kujanen 1997, 240.
- 70 Toiminta kertomus 1927, T. T. Y. Pursi-seuran Pöytäkirjat, TTPS ja 1896–1946 TTPS, Turun Työväen Pursiseuran 50-vuotisjulkaisu, 14.
- 71 Hai-veneiden suunnitteli vuonna 1930 Gunnar L. Stenbäck. Veneiden suunnittelun taustalla oli keskustelu kilpapurjehduksen tulevaisuudesta ja kustannuksista. Hai oli Suomessa ensimmäinen todella suosittu yksityispuoluokka, jossa kaikki veneet olivat keskenään samanlaisia ja sen rakennuskustannukset olivat erittäin edulliset verrattuna konstruktioiluokkiin, joissa jokainen vene käytännössä oli yksilö (valööriveneet, saaristoristeilijät sekä metriluokat). Monet työväenpurjehtijat rakensivatkin itse omat veneensä. Hain läpimurto Turun alueella tapahtuikin toisen maailmansodan jälkeen. Hai-veneestä enemmän esimerkiksi Leino, Klippi ja Aromaa 2007, 122–131.
- 72 Hentilä 1984, 19–23.
- 73 1896–1946 TTPS, Turun Työväen Pursiseuran 50-vuotisjulkaisu, 16–17.
- 74 Hentilä 1984, 62–74; Sivula 1996, 30–38; Kujanen 1997, 241–242.
- 75 Talvio 2008, 86.
- 76 Smedslund 1961, 224.